

Z E S Z Y T Y BRE Bank-CASE

W a r s z a w a 2 0 0 2

STAN SEKTORA BANKOWEGO W GOSPODARKACH WSCHODZĄCYCH – ZNACZENIE PRYWATYZACJI

BRE BANK SA

**Centrum Analiz
Społeczno-Ekonomicznych**

Publikacja jest kontynuacją serii wydawniczej Zeszyty PBR-CASE

CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Naukowa
00 – 944 Warszawa, ul. Sienkiewicza 12

BRE Bank SA
00 – 950 Warszawa, ul. Senatorska 18

Copyright by: CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Naukowa i BRE Bank SA

Redakcja Zeszytów

Redakcja naukowa
Ewa Balcerowicz
Sekretarz Zeszytów
Krystyna Olechowska

Autorzy
Kurt Geiger
Alicja Kornasiewicz
Wojciech Kostrzewa
Iwona Pugacewicz-Kowalska

Opracowanie graficzne
Agnieszka Bury

DTP
SK Studio

ISSN 1233-121X

Wydawca
CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Naukowa, 00 - 944 Warszawa, ul. Sienkiewicza 12
Nakładca
BRE Bank SA, 00-950 Warszawa, ul. Senatorska 18

Oddano do druku w sierpniu 2002 r. Nakład 600 egz.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
Wojciech Kostrzewa – STAN SEKTORA BANKOWEGO W GOSPODARKACH WSCHODZĄCYCH – ZNACZENIE PRYWATYZACJI	7
1. Wstęp	7
2. Mały wachlarz papierów dłużnych	7
3. Znaczenie rynku akcji	8
4. Dostęp do środków finansowych	8
5. Poziom usług bankowych	10
6. Prywatyzacja sektora bankowego	11
Alicja Kornasiewicz, Iwona Pugacewicz-Kowalska – ZNACZENIE PRYWATYZACJI DLA ROZWOJU POLSKIEGO SEKTORA BANKOWEGO	13
1. Negatywna ocena prywatyzacji przez polskie społeczeństwo	13
2. Główne fazy prywatyzacji sektora bankowego	13
3. Sektor bankowy jako czynnik rozwoju gospodarczego Polski	16
4. Wskaźniki efektywności	16
5. Prywatyzacja po polsku	19
6. Podsumowanie	23
Kurt Geiger – DOŚWIADCZENIA PRYWATYZACYJNE W SEKTORZE BANKOWYM EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ	25
1. Wstęp	25
2. Dlaczego prywatyzacja?	25
3. Warunki sprawnego sektora bankowego	26
4. Znaczenie silnych akcjonariuszy dla sektora bankowego	27
5. Prawidłowa działalność sektora bankowego po prywatyzacji	28
6. Przyszłość	28
Krystyna Olechowska – DYSKUSJA	31

LISTA UCZESTNIKÓW SEMINARIUM

Romuald Adamowicz	BRE Leasing	Tomasz Myszkowski	BHW
Rafał Antczak	Fundacja CASE	Igor Nowak	Życie
Iwona Antowska-Bartosiewicz	Bank Handlowy SA	Krystyna Olechowska	Fundacja CASE
Ewa Balcerowicz	Fundacja CASE	Artur Ostrowski	Bank Handlowy SA
Henryk Bąk	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Julian Pańków	ISP PAN
Piotr Bielski	BZ WBK SA	Małgorzata Pawłowska	Narodowy Bank Polski
Barbara Błaszczak	Fundacja CASE	Szymon Pawłowski	LPR
Piotr Bujak	Fundacja CASE		
Michał Chałaczkiwicz	SGH	Piotr Perlański	Deutsche Bank Polska SA
Michał Charyński	PiS	Krzysztof Piech	Szkoła Główna Handlowa
Tomasz Chmielewski	Szkoła Główna Handlowa	Katarzyna Piętko	Fundacja CASE
Marek Dąbrowski	Fundacja CASE	Marta Postnik	Ministerstwo Finansów
Małgorzata Dobrzyńska	AmerBank SA	Jerzy Pruski	Rada Polityki Pieniężnej NBP
Mirosław Dusza	Narodowy Bank Polski	Iwona Pugacewicz-Kowalska	CA IB
Michał Dwurzyński	Kredyt Bank SA	Andrzej Pyszkowski	PARR
Dariusz Filar	Pekao SA	Artur Radziwiłł	Fundacja CASE
Kurt Geiger	EBOR	Łukasz Rawdanowicz	Fundacja CASE
Małgorzata Golik	Narodowy Bank Polski	Wojciech Rogowski	Narodowy Bank Polski
Marta Gołajewska	Narodowy Bank Polski	Piotr Rożek	PAP
Ewa Gucwa-Leśny	WNE UW	Izabela Sewerynik	Kredyt Bank SA
Dariusz Jagiełło	Szkoła Główna Handlowa	Andrzej Sławiński	Narodowy Bank Polski
Małgorzata Jakubiak	Fundacja CASE	Aleksander Sobczak	Fundacja CASE
Wiesława Janiszewska	Narodowy Bank Polski	Paweł Sobkiewicz	WSUiB
Anna Jaros	Ambasada USA	Jan Solarz	Narodowy Bank Polski
Leszek Jasiński	INE PAN	Małgorzata Sosnowska	AmerBank SA
Małgorzata Kalicka	MSP	Piotr Sota	Ministerstwo Finansów
Jakub Karnowski	Narodowy Bank Polski	Piotr Sperka	PKO BP SA
Piotr Kazimierczyk	BISE	Krzysztof Stachacz	NOBE
Dariusz Kazimierski	BR TUP SA	Danuta Stasiak	Narodowy Bank Polski
Leszek Kąsek	Ministerstwo Finansów	Andrzej Stec	Gazeta Wyborcza
Grzegorz Klima	Szkoła Główna Handlowa	Michał Szczurek	PTE Nationale Nederlanden Polska SA
Krzysztof Kluza	Bank Handlowy SA	Adam Szejnfeld	Sejm RP Komisja Gospodarki
Paweł Kłosiewicz	Narodowy Bank Polski	Krzysztof Szewczyk	Komisja Papierów Wartościowych i Giełd
Bożena Komar	Szkoła Główna Handlowa		
Wojciech Kostrzewa	BRE Bank SA	Piotr Szpunar	Narodowy Bank Polski
Jan Kowalczyk	RCSS	Kazimierz Ślubowski	BCC
Zygmunt Królak	Wyższa Szkoła Handlu i Prawa	Andrzej Śniecikowski	IBD Zmiany SA
Mikołaj Kruczyński	DWZ	Anna Świerczyńska	Szkoła Główna Handlowa
Maciej Krzak	Bank Handlowy w Warszawie SA	Piotr Tefelski	WBC SA
Adam Lipowski	INE PAN	Wojciech Vogtt	Ministerstwo Gospodarki
Ryszard F. Ławniczak	Kancelaria Prezydenta RP		
Jan Macieja	INE PAN	Ewa Wilk	Narodowy Bank Polski
Gabriela Machura-Bocian	Narodowy Bank Polski	Jacek Wiśniewski	Pekao SA
Grzegorz Maliszewski	BIG Bank Gdański SA	Grażyna Wojciechowicz	Fundacja CASE
Waldemar Markiewicz	ProCapital	Maciej Wróblewski	
Krzysztof Markowski	PKO BP SA	Bohdan Wyżnikiewicz	Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową
Andrzej Matuszczak	Akademia Ekonomiczna		
Paweł Michalik	PTE Skarbiec – Emerytura SA	Katarzyna Zajdel	Citibank Poland
Tomasz Mietułka	Szkoła Główna Handlowa	Marzena Zaremba	Narodowy Bank Polski
Janusz A. Milewski	Narodowy Bank Polski	Anna Żąbkowicz	INE PAN
Wojciech Mondiewicz	Szkoła Główna Handlowa		

WPROWADZENIE

Silny sektor bankowy i rozwinięty rynek kapitałowy uznawane są za czynniki determinujące rozwój gospodarki. Umocnienie pozycji banków w gospodarce wymaga dopływu kapitału, co następuje przede wszystkim poprzez prywatyzację. Tymczasem z badań opinii publicznej wynika, że aż 9 na 10 Polaków uważa, że Polska wyszła na prywatyzacji źle lub bardzo źle. Czy negatywna ocena Polaków może być słuszna w przypadku banków? Jak prywatyzacja wpłynęła na stan sektora bankowego w gospodarkach wschodzących? Na pytania te poszukiwali odpowiedzi paneliści i goście 61 seminarium BRE-CASE. Zorganizowane wspólnie przez Fundację CASE i BRE Bank SA, w ramach stałego cyklu spotkań panelowych, seminarium odbyło się w Warszawie w czerwcu 2002 roku.

Wojciech Kostrzewa, prezes BRE Banku SA stwierdził, że silne banki będą uczestniczyć w procesie rozwoju gospodarki przede wszystkim za pośrednictwem rynku kapitałowego. Jednak rynek finansowy Europy Środkowej i Wschodniej nie jest nawet w zbliżonym stopniu tak rozwinięty jak rynek krajów Unii Europejskiej. Jakże się tego przyczyni? W Niemczech kapitalizacja rynku akcji wynosi 67 proc. PKB, w Polsce – 20 proc., na Węgrzech – 25 proc., w Czechach – 22 proc. Ponadto możliwości pozyskiwania kapitału poprzez emisje akcji są ograniczone. Rynek papierów dłużnych zdominowany jest przede wszystkim przez instrumenty państwowe, natomiast rynek korporacyjnych papierów dłużnych jest nadal niewielkich rozmiarów, bo ustawodawca od lat dyskryminuje indywidualnych potencjalnych nabywców obligacji nierządowych. Mówiąc o procesach prywatyzacyjnych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej W. Kostrzewa podkreślił, że ich poziom zaawansowania zależy przede wszystkim od przyjętej strategii prywatyzacji. Proces prywatyzacji sektora bankowego najszybciej dobiegł końca w krajach, w których został poprzedzony restrukturyzacją banków. Liderem w tym zakresie są Węgry, gdzie prywatyzacja banków została ukończona w drugiej połowie lat 90. W wyniku prywatyzacji w większości krajów Europy Środkowej dominującą rolę w sektorze bankowym zyskał kapitał zagraniczny.

Alicja Kornasiewicz, prezes CA IB Polska i Iwona Pugacewicz-Kowalska, główna ekonomistka CA IB Polska stwierdzają, że obecność kapitału zagranicznego przyczynia się do rozwoju strukturalnego polskiej gospodarki. W ciągu ostatnich pięciu lat wzrósł udział aktywów netto, depozytów i kredytów udzielonych gospodarstwu domowemu i przedsiębiorstwom w relacji do PKB, co oznacza wzrost znaczenia sektora bankowego w gospodarce. Obecnie kredyty złotowe stanowią około 30% PKB, zaś depozyty złotowe i walutowe niecałe 40% PKB. Jest to poniżej standardów w krajach rozwiniętych: na przykład wartość aktywów netto w sektorze bankowym na koniec 2001 roku stanowiła w Polsce 66% PKB wobec 265% PKB w krajach euro. Mimo że rynek kapitałowy funkcjonuje w Polsce od 1991 roku, sektor bankowy nadal stanowi główne źródło finansowania rozwoju przedsiębiorstw. Pokazuje to porównanie aktywów netto sektora bankowego do kapitalizacji warszawskiej giełdy. W 2001 roku wartość kredytów złotych udzielonych przedsiębiorstwom przez system bankowy była 1,6 razy wyższa niż kapitalizacja całej GPW. Dodatkowo, kredyty udzielane sektorowi publicznemu stanowiły w 2000 roku 34% kredytów udzielonych przez sektor bankowy, wobec 29% średniej w krajach kandydujących do Unii Europejskiej oraz 21% w krajach strefy euro. Co zatem sprawia, że prywatyzacja jest tak negatywnie oceniana przez Polaków? Przede wszystkim brak elementarnej wiedzy o znaczeniu efektywnego i ela-

stycznego sektora bankowego dla funkcjonowania gospodarki rynkowej. Po drugie, nierozumiejący procesów gospodarczych politycy, a za nimi media, rozdmuchują pojedyncze niekorzystne decyzje prywatyzacyjne lub wskazują jako przykłady prywatyzacyjnych porażek przedsiębiorstwa, którym nie powiodło się w wyniku błędnego zarządzania nowych właścicieli. Należy także pamiętać, że prawie każda prywatyzacja oznacza zmniejszenie wpływów uprzywilejowanych grup gospodarczych, przez co kolejnym rządowi, uwikłanym w polityczne zależności trudno zdobyć się na obiektywną ocenę rzeczywistych ekonomicznych korzyści wynikających ze zmniejszenia stopnia własności państwa.

Kurt Geiger, dyrektor Departamentu Instytucji Finansowych EBOR-u stwierdził, że prywatyzację sektora bankowego traktuje się jako sposób na zwiększenie jego efektywności. Kiedy państwo jest właścicielem przedsiębiorstwa, to – jak dowodzi tego także przykład krajów Europy Zachodniej – istnieje silna pokusa interweniowania z powodów politycznych. Banki w Europie Środkowej i Wschodniej potrzebują kapitału i *know-how*, co powinna im zapewnić prywatyzacja. Jest oczywiste, że najlepiej takie potrzeby banków mogą spełnić inwestorzy zagraniczni. Dla kraju zainteresowanego kapitałem nie jest ważne, jakiej narodowości są inwestorzy (zwłaszcza, że mamy tak naprawdę do czynienia z kapitałem coraz bardziej międzynarodowym, a nie „narodowym”), ważne jest dlaczego chcą inwestować w danym kraju i jakie mają plany inwestycyjne: czy chcą rozwijać działalność w danym kraju, czy chcą uczyć i promować lokalne kadry czy też raczej wolą przywieźć swoich specjalistów itd. Rola państwa w tym procesie wzmocnienia i rozwijania sektora bankowego powinna polegać na tworzeniu sprzyjającej rozwojowi biznesu regulacji prawnej, budowaniu i wzmocnieniu instytucji egzekwujących przestrzeganie i stosowanie prawa. Oceniając doświadczenia krajów Europy Środkowej i Wschodniej w prywatyzacji banków K. Geiger zwrócił uwagę na duże zróżnicowanie kosztów prywatyzacji: najniższe były one w Polsce – 5–8% PBK, najwyższe w Czechach – 20% PBK.

Prezentowane w Zeszycie teksty są rozszerzonymi wersjami wystąpień ogłoszonych na czerwcowym seminarium. Zostały przygotowane specjalnie na potrzeby seminarium i niniejszej publikacji, za co ich Autorom organizatorzy składają serdeczne podziękowanie.